

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาพตัวแทนหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงไทย: กรณีศึกษาผลงานของผู้ผลิตที่เป็นหญิงรักหญิง ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.วิเคราะห์ภาพตัวแทนของหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงไทยที่เป็นผลงานของผู้ผลิตที่เป็นหญิงรักหญิง 2.วิเคราะห์การถอดรหัสของผู้รับสารหญิงรักหญิงจากการรับชมสื่อบันเทิงไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ผู้รับสาร (Audience Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1.) การวิเคราะห์ตัวบท(Textual Analysis)

ผู้วิจัยเลือกศึกษาสื่อบันเทิงไทยที่นำเสนอเรื่องราวของหญิงรักหญิง ในช่วงปี พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive sampling) จากการที่ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคของบุคคลเอาไว้ในมาตรา 30 ทำให้มีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศที่สามโดยเฉพาะหญิงรักหญิงในสื่อมวลชนในจำนวนมากขึ้น ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้สื่อบันเทิงหมายถึง ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิกวิดีโอ เท่านั้น โดยมีเกณฑ์เลือกดังต่อไปนี้

1.1 ภาพยนตร์ (Film)

กลุ่มตัวอย่างภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive sampling) โดยต้องเป็นภาพยนตร์ที่มีผู้สร้างหรือผู้ผลิตเป็นหญิงรักหญิงและมีนักแสดงหญิงรักหญิงร่วมแสดง ระหว่างปี พ.ศ.2550 – ปัจจุบัน

1.1.1. Yes or no1 อายากรักก็รักเลย (2552)

1.1.2. Yes or no2 ไม่รักอย่าก็เลย (2553)

1.2. ละคร (Series)

กลุ่มตัวอย่างละครที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive sampling) โดยต้องเป็นละครที่มีผู้สร้างหรือผู้ผลิตเป็นหญิงรักหญิงและมีนักแสดงหญิงรักหญิงร่วมแสดง ระหว่างปี พ.ศ.2550 – ปัจจุบัน

1.2.1 TOM SOCIETY ตอนที่ 1 อดีตที่ยังเป็นปัจจุบัน

1.3. มิวสิควิดีโอ (Music Video)

กลุ่มตัวอย่างมิวสิควิดีโอที่ผู้วิจัยเลือกสนใจในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive sampling) และเป็นมิวสิควิดีโอเพลงที่มีศิลปินนักร้องเป็นหญิงรักหญิง รวมทั้งร่วมแสดงในมิวสิควิดีโอเพลง ในช่วงปี พ.ศ. 2550- ปัจจุบัน โดยที่ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะมิวสิควิดีโอที่มียอดผู้ชมในยูทูปมากที่สุด 3 อันดับจากแนวเพลงpop และ จากแนวเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต ซึ่งมีจำนวนทั้งหมดดังต่อไปนี้

1.3.1 แนวเพลง POP

1.ซี มัทฉะวี คีแนมจำนวนทั้งหมด 8 เพลง ได้แก่ เพลง ง่ายๆแต่เหงา(2553),เพลง เคยรักกันจริงๆหรือเปล่า(2553),เพลง ไม่รักบ้างก็แล้วไป(2553),เพลง เกลียดบางคน ที่เธอคิดถึง(2554),เพลง รักไม่เท่าเข้าใจ(2554),เพลง คนมีความรัก(2554),เพลง ปราบฏกการณัรัก(2555),เพลง ให้นั่งกอดเธอได้ไหม(2555)

2.อินทิรา ยืนยง หรือ อิน บูโดกันจำนวนทั้งหมด 2 เพลง ได้แก่ เพลง ถ้าสักวันเธอจะกล่าวพอ เพลงประกอบภาพยนตร์ Yes or no อยากรักก็รักเลย (2553) และเพลง "คำตอบ"เพลงประกอบภาพยนตร์ yes or no 2(2555)

3.ราชาวดี พงษ์พิมาย หรือ เหนือ ได้แก่เพลง ไม่ได้ เพลงประกอบภาพยนตร์ Yes Or No อยากรักก็รักเลย (2553)

4.ออม สุชาร์ มานะยิ่ง ได้แก่เพลง หวัง ห่วง เพลงประกอบภาพยนตร์ Yes or No 2 รัก ไม่รัก อย่างักเลย (2555)

5.ตินา สุภนาฏ จิตตลีลา ได้แก่เพลง Forever love เพลงประกอบภาพยนตร์ Yes or No 2 รักไม่รัก อย่างักเลย (2555)

1.3.2 แนวเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต

1.ตึก ชนัญญอาร์ สยาม ได้แก่ เพลง ผิดตั้งแต่เกิด(2555)

จากการจัดเรียงลำดับยอดผู้ชมสูงสุด 3 ลำดับ ในแนวเพลงป๊อป (POP) และในแนวเพลงลูกทุ่ง เพื่อชีวิต ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 4 มิกสิควิดีโอเพลง ดังต่อไปนี้

1. เคยรักฉันจริงๆ หรือเปล่า ยอดวิว 8,425,699
2. ถ้าสักวันเธอจะกลัฟอ ยอดวิว 7,059,735
3. รักไม่เท่าเข้าใจ ยอดวิว 5,611,828
4. ผิดตั้งแต่เกิด ยอดวิว 615,514

2.) การวิเคราะห์ผู้รับสาร (Audience Analysis) กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้คือ ผู้หญิงที่รักในเพศเดียวกันและเป็นทอมกับดี้เท่านั้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรง (Direct Experience) โดยในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างหญิงรักหญิงผู้วิจัยพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการสอบถามและการแนะนำของหน่วยตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว เนื่องจากหญิงรักหญิงแต่ละคนนั้นแตกต่างกันออกไปตามแต่ประสบการณ์ ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของการเปิดเผยตัวตนว่าเป็นหญิงรักหญิง หากพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพเพียงอย่างเดียวอาจจะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างบอกต่อเป็นวิธีที่ง่ายต่อการหากกลุ่มตัวอย่าง วิธีนี้ ผู้วิจัยจะได้กลุ่มตัวอย่างมาจากการแนะนำต่อ ๆ กันของหน่วยตัวอย่างที่เป็นหญิงรักหญิง หน่วยตัวอย่าง 1 คนอาจจะไม่ได้แนะนำแค่คนเดียว ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ได้ไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูล เหมือนกับก้อนหิมะที่ยิ่งกลิ้งไปลูกหิมะก็จะยิ่งใหญ่ขึ้น

3.2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อบันเทิงทั้งหมด 3 สื่อ ได้แก่ ภาพยนตร์ ละครและมิวสิควิดีโอ และจากการสัมภาษณ์ผู้รับสารหญิงรักหญิงที่เป็นทอมและดี้ จำนวนทั้งหมด 10 คน โดยอาศัยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย บทความ และอินเทอร์เน็ต

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1.การวิเคราะห์เนื้อหา

1.) การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis)

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ภาพตัวแทนหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงไทยจำนวน 3 สื่อ ได้แก่ สื่อภาพยนตร์ สื่อละคร และสื่อมิวสิกวิดีโอ ที่เป็นผลงานของผู้ผลิตที่เป็นหญิงรักหญิง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 ถึง พ.ศ.2556 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างสื่อบันเทิงไทย ได้แก่ ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิกวิดีโอเพลง ที่เป็นผลงานของผู้ผลิตที่เป็นหญิงรักหญิง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 ถึง พ.ศ.2556

สื่อบันเทิงไทย	ปี พ.ศ. ที่ผลิต
1.ภาพยนตร์ (2 เรื่อง)	
Yes or no1 อยากรักก็รักเลย	2552
Yes or no2 อยากรักอย่ากั๊กเลย	2553
2.ละคร	
TOM SOCIETY ตอนที่ 1 อดีตที่ยังเป็นปัจจุบัน	2556
3.มิวสิกวิดีโอ (4 เพลง)	
เคยรักฉันจริงๆ หรือเปล่า	2553
ถ้าสักวันฉันจะกล้ำพอ	2553
รักไม่เท่าเข้าใจ	2554
ผิดตั้งแต่เกิด	2555

จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง (Narration) มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของสื่อบันเทิงไทย โดยมีรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาในกระบวนการประกอบสร้างความหมายผ่านองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง (Plot) โดยแบ่งขั้นตอนการเล่าเรื่องได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1.1. การเริ่มเรื่อง (Exposition)

1.2. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action)

- 1.3. ^๕ขั้นภาวะวิกฤติ (Climax)
- 1.4. ^๕ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)
- 1.5. ^๕ขั้นการยุติเรื่องราว (Ending)
2. ความขัดแย้ง (Conflict)
 - 2.1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
 - 2.2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
 - 2.3. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ
3. ตัวละคร (Character)
 - 3.1. ลักษณะทางกายภาพของตัวละคร
 - 3.2. ลักษณะนิสัยของตัวละคร
 - 3.3. ภูมิหลังทางสังคมของตัวละคร
 - 3.4. มุมมองหรือความเชื่อของตัวละคร
 - 3.5. เป้าหมายของตัวละคร
4. แก่นความคิด (Theme)
5. ฉาก (Scene)
 - 5.1. ฉากที่เป็นธรรมชาติ
 - 5.2. ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์
 - 5.3. ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย
 - 5.4. ฉากที่เป็นการเดินทางชีวิตของตัวละคร
 - 5.5. ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม
6. จุดยืนในการเล่าเรื่อง (Point of view)
 - 6.1. การเล่าเรื่องจากบุคคลที่หนึ่ง (The first person narrator)
 - 6.2. การเล่าเรื่องจากจุดยืนบุคคลที่สาม (The third person narrator)
 - 6.3. การเล่าเรื่องจากจุดยืนที่เป็นกลาง (The objective)
 - 6.4. การเล่าเรื่องแบบรู้รอบด้าน (The omniscient)
7. สัญลักษณ์ (Symbol)
8. ภาพและการสื่อความหมาย
 - 8.1. ขนาดภาพ
 - 8.2. มุมกล้อง
 - 8.3. การเคลื่อนไหวกล้อง

2.การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

การถอดรหัส (Decoding Analysis) ภาพตัวแทนหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงไทย ของกลุ่มผู้รับสารที่เป็นหญิงรักหญิงจำนวนทั้งหมด 10 คน แบ่งเป็นทอมจำนวน 5 คน และดี้จำนวน 5 คน ซึ่งมีรายละเอียดของข้อมูลผู้รับสาร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างผู้รับสารหญิงรักหญิง

ผู้รับสาร ลำดับที่	ชื่อ	อายุ	อาชีพ	ระดับ การศึกษา	รู้ตัวว่าเป็น หญิงรักหญิง
1.ทอม	1.ตูน	23	พนักงานสวนสัตว์	ปวส.	ป.2
	2.เมย์	25	พนักงานช่างซ่อมบำรุง	ป.ตรี	ช่วงประถม
	3.อู๋	29	พนักงาน รร.กวดวิชา	ป.ตรี	ป.4
	4.ก๊อฟ	31	ครูอัตราจ้าง	ป.ตรี	ป.2
	5.วรารัตน์	48	รับจ้างทั่วไป/โรงงาน	-	เป็นตั้งแต่เด็ก
2.ดี้	6.ดิ่ว	16	นักเรียน	ม.4	ม.3
	7.ฟ้า	20	นักศึกษา	ปี 3	ปี 1
	8.อ้อ	29	ครูอัตราจ้าง	ป.ตรี	ม.ต้น
	9.ด้อย	31	พนักงานบัญชี	ป.ตรี	2 เดือน
	10.ชม	40	อาจารย์	ป.โท	ม.ปลาย

เมื่อผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครบแล้ว จากนั้นจึงเริ่มสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยวิเคราะห์การรับรู้ความหมายของผู้รับสารกลุ่มหญิงรักหญิงที่มีโลกประสบการณ์จริงที่แตกต่างกัน ตามประเด็นการสร้างความหมายให้แก่ภาพตัวแทนหญิงรักหญิงที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทย เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างประเด็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้รับสารหญิงรักหญิง ซึ่งจากการสรุปประเด็นการวิเคราะห์สื่อบันเทิงไทยทำให้ได้ประเด็นทั้งหมด 6 ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.ประเด็นเรื่องการยอมรับทางสังคม
- 2.ประเด็นเรื่องลักษณะความสัมพันธ์
- 3.ประเด็นเรื่องการแสดงออกถึงความรัก
- 4.ประเด็นเรื่องบุคลิกลักษณะภายนอก
- 5.ประเด็นเรื่องลักษณะนิสัย
- 6.ประเด็นเรื่องบทสรุปของความรัก

จากประเด็นที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจะได้นำไปเป็นกรอบในการสร้างคำถามเพื่อการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้รับสารหญิงรักหญิง โดยอาศัยหลักเกณฑ์การถอดรหัส (Decoding) ของผู้รับสาร ที่สจวร์ต ฮอลล์ เสนอไว้มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งแบ่งได้ 3 รูปแบบดังนี้

1.การถอดรหัสซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับสารยอมรับหรือมีการถอดรหัสที่สอดคล้องกับความหมายหรือความเป็นจริงที่ถูกสร้างขึ้น (Preferred Reading)

2.การถอดรหัสซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับสารทำการต่อรองกับความหมายหรือความเป็นจริงที่ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของการวางเงื่อนไขสำหรับยอมรับหรือปฏิเสธความเป็นจริงดังกล่าว (Negotiated Reading)

3.การถอดรหัสซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับสารปฏิเสธหรือมีการถอดรหัสที่แตกต่างไปจากความหมายหรือความเป็นจริงที่ถูกสร้างขึ้น (Oppositional Reading)

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.ผู้วิจัยทำการค้นคว้าหาสื่อบันเทิงไทยที่ตรงตามขอบเขตการศึกษาวิจัยเพื่อนำมาวิเคราะห์การสร้างภาพตัวแทนหญิงรักหญิงผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องและแนวคิดสัญวิทยา

2.ผู้วิจัยลงพื้นที่หากกลุ่มผู้รับสารหญิงรักหญิงโดยพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการสอบถามและการแนะนำของหน่วยตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว และทำการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยสรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาและการจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่างๆ รวมถึงจากการสัมภาษณ์ผู้รับสารหญิงรักหญิงที่ถอดรหัสภาพตัวแทนหญิงรักหญิงจากการรับชมสื่อบันเทิงไทย เรียงลำดับดังต่อไปนี้

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาพตัวแทนหญิงรักหญิงผ่านแนวคิดการเล่าเรื่อง และแนวคิดสัญวิทยา จากสื่อบันเทิง

บทที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ผู้รับสารหญิงรักหญิงและการวิเคราะห์การถอดรหัสโดยใช้แนวคิดการถอดรหัส (Decoding Analysis) ของ สจวร์ต ฮอลล์

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ